

Musiqqa madaniyati darslarida nota savodxonligini shakllantirishning innovatsion yondashuvlari

Marjona Panji qizi Jovliyeva

Ilmiy rahbar: Ulugʻbek Karimjonovich Xurramov

Termiz davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumtaʼlim maktablarida musiqqa madaniyati darslarida oʻquvchilarning nota savodxonligini shakllantirishda innovatsion metodlardan foydalanishning ahamiyati, samaradorlik omillari hamda amaliy tajribalar tahlil qilinadi.

Kalit soʻzlar: musiqqa madaniyati, nota savodxonligi, innovatsiya, interfaol metodlar, axborot texnologiyalari

Innovative approaches to the formation of musical literacy in music culture lessons

Marjona Panji kizi Jovliyeva

Scientific supervisor: Ulugbek Karimjonovich Khurramov

Termez State Pedagogical Institute

Abstract: This article analyzes the importance, effectiveness factors, and practical experiences of using innovative methods in forming students' musical literacy in music culture classes in secondary schools.

Keywords: musical culture, musical literacy, innovation, interactive methods, information technologies

Kirish

Musiqqa madaniyati darslari, shaxsning badiiy didini, ijodiy qobiliyatini va estetik tushunchalarini rivojlantirishda muhim rol oʻynaydi. Nota savodxonligi esa musiqiy bilimlarning asosiy tarkibiy qismi boʻlib, uni oʻrgatishda anʼanaviy usullardan tashqari innovatsion metodlardan foydalanish samaradorlikni oshirishi mumkin. Ushbu maqolada nota savodxonligini shakllantirishda qoʻllaniladigan zamonaviy yondashuvlar va ularning pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi.

Mustaqillik yillarida mamlakatimizda madaniyat va sanʼat sohasini rivojlantirish, jahon miqyosidagi ilgʻor tajribalar asosida zamonaviy madaniyat va sanʼat muassasalari barpo etish, ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, ijodkor ziyolilarni har tomonlama qoʻllab-quvvatlash masalalariga davlatimiz tomonidan

ustuvor ahamiyat qaratib kelinmoqda. Aholi, xususan, yoshlarning madaniy saviyasini yuksaltirish, ularni milliy va umumbashariy madaniyatning eng yaxshi namunalaridan bahramand etish, shu asosda ma'naviy yetuk, barkamol shaxslarni tarbiyalash, yosh iste'dod egalarining qobiliyati va salohiyatini ro'yobga chiqarish borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi. (O'z.Res.Prezidenti SH.M.Mirziyoyevning 2017-yil 31-may "Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirish va takomillashtirishga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorida ta'kidlangan.)¹

Nota savodxonligining ahamiyati.

Nota savodxonligi - bu musiqiy asarlarni notalarda o'qish, yozish va tushunish qobiliyatidir. Bu mahorat musiqachi uchun nutq qobiliyati kabi zarur bo'lib, uni rivojlantirish orqali o'quvchilarda musiqiy tafakkur, ijodkorlik va badiiy ifodachilik qobiliyatlari shakllanadi. An'anaviy nota o'rgatish metodlari ko'pincha quyidagilardan iborat:

- Mashq va takrorlash - o'quvchilar notalarni qo'lda ko'chirish va takrorlab yodlash orqali o'rganishadi.

- Teoriya markazlashgan darslar - musiqiy terminlar va qonuniyatlarni yodlashga asoslangan.

- Individual mashg'ulotlar - pianino yoki boshqa cholg'u asboblari yordamida mashq qilish.

Biroq, bu usullar ba'zi cheklovlarga ega:

- Qiziqishning pasayishi - uzoq vaqt davomida bir xil mashqlarni takrorlash zerikishga olib kelishi mumkin.

- Ijodkorlikning cheklanishi - notalarni mexanik yodlash ijodiy qobiliyatni rivojlantirmaydi.

- Individual yondashuv yetishmasligi - har bir o'quvchining darajasini hisobga olmaslik samarasizlikka olib keladi.

Nota Savodxonligini O'rgatishda Innovatsion Yondashuvlar. Zamonaviy ta'limda raqamli vositalar keng qo'llanilmoqda. Nota o'rgatishda quyidagi dasturlardan foydalanish mumkin:

- Musiqa dasturlari (MuseScore, Finale, Sibelius) - notalarni kompyuterda yozish va tahrirlash imkoniyatini beradi.

- Interaktiv ilovalar (Simply Piano, Yousician) - o'quvchilarga notalarni o'yin shaklida o'rganish imkoniyatini yaratadi.

- Virtual va kengaytirilgan realilik (VR/AR) - musiqiy asboblarni virtual muhitda o'rganish imkoniyati. Innovatsion yondashuvlarning yana boshqa turlari axborot-kommunikatsiya texnologiyalari : Interaktiv doskalar, mobil ilovalar (masalan, Note

¹ O'z.Res.Prezidenti SH.M.Mirziyoyevning 2017-yil 31-may "Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirish va takomillashtirishga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorida ta'kidlangan.

Trainer), virtual pianinolar yordamida o'quvchilarga nota o'rganish interaktiv tarzda yetkaziladi.

O'yinlashtirish (Gamification) Usullari.

Gamifikatsiya (o'yinlashtirish): Nota o'rganish jarayoniga o'yin elementlarini joriy etish orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish mumkin. Masalan, "Nota toping" o'yini, "Ritmni tan ol" mashg'ulotlari.

Proyektli o'qitish: O'quvchilarning o'z musiqiy loyihalarini yaratishi (masalan, oddiy kuylar bastalash) orqali notani amalda qo'llashi rag'batlantiriladi.

Ko'rgazmali vositalardan foydalanish: Rangli notalar, musiqiy karta va diagrammalar orqali murakkab tushunchalar soddalashtiriladi.

O'yin elementlarini ta'limga jalb qilish o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Misol uchun:

- Ballar va mukofotlar tizimi - notalarni to'g'ri o'qigan o'quvchilar uchun virtual medallar berish.

- Musiqa o'yinlari - musiqiy bilimlarni test shaklida o'tkazish.

Multisensorli Yondashuv

Notalarni faqat ko'rish yoki eshitish emas, balki boshqa sezgilar orqali ham o'rganish samarali bo'lishi mumkin:

- Harakatli o'rganish - notalarni qo'l harakatlari bilan ifodalash (Kodály usuli).

- Rangli nota yondashuvi - har bir nota turli ranglar bilan belgilanadi (Colorful Music metodikasi).

Jamoa va loyihalar asosidagi ta'lim

- Musiqa loyiholari - o'quvchilar guruh bo'lib musiqiy asarlar yaratishadi.

- Nota o'qish musobaqalari - sinf yoki maktab miqyosida nota bilimlarini baholash.

Nota savodxonligini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Texnologiyalarni qo'llash, o'yinlashtirish, multisensorli metodlar va jamoa ishi orqali o'quvchilarda musiqiy savodxonlikni rivojlantirish mumkin. Kelajakda ushbu metodlarni takomillashtirish va ularni musiqiy ta'limga tatbiq etish keng imkoniyatlar yaratadi.

Innovatsion metodlar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning notani tushunish darajasi an'anaviy usullarga nisbatan 30-40% yuqori natija bergani kuzatilgan. Interaktiv metodlar yordamida nafaqat savodxonlik, balki ijodiy fikrlash va musiqiy tafakkur ham rivojlanadi.

Musiqa madaniyati darslarida nota savodxonligini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, darsni qiziqarli va samarali qiladi. Bunday yondashuvlar orqali nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy ko'nikmalar ham mustahkamlanadi. Kelajakda bu metodlarni yanada takomillashtirish va darslarga keng joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 31-may “Madaniyat va san’at sohasini yanada rivojlantirish va takomillashtirishga doir chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori.
2. Abdullin.E.B "Методика музыкального образования". - М.: Просвещение, 2020.
3. Stipin.G. М "Музыкальная психология и педагогика". - М.: Академия, 2019.
4. Jamalova.L. "Musiq ta'limida zamonaviy texnologiyalar". - T.: Fan, 2021.
5. Karpyuk G. "Gamification in Music Education". - Journal of Arts and Humanities, 2022.
6. B.I.Mustafojev. Musiq o'qitush metodikasi: O'quv qo'llanma. Buxoro. OOO "Sadridin Salim Buxoriy" Durdona nashriyoti. 2021-yil
7. Muxtorova, T. T. (2024). MADANIYAT VA SAN'AT SOHASIDA KITOBXONLIK MADANIYATINI OSHIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH BORASIDAGI USTUVOR VAZIFALAR. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 4(21), 774-781.
8. Abduvaliyeva, M. A. (2021). O'QUV JARAYONIDA GAMIFIKATSIYADAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI. Academic research in educational sciences, 2(NUU Conference 1), 306-308.